

Закон за намаляващата пределна полезност

Полезността като икономическа категория означава способността на продукта да удовлетворява определени потребности на хората. Трябва да се отчита обаче, че обикновеното разбиране за полезността като свойство на вещите да оказват благотворно влияние върху човека, се различава от икономическата му трактовка. Тя разглежда и пушенето на цигари, и употребата на наркотици, и редица други вредни за човека неща като “полезност”, удовлетворяваща потребностите на определен кръг от хора.

В икономическата наука, част от икономистите, приемат полезността да се пресмята като количествена величина. Въвеждат даже наименования на условна единица полезност – ютил (от английското *utility* – полезност).

Очевидно е, че с увеличаването, до определена степен, на количествата от даден продукт, притежаващ полезност за потребителите, нараства общата, сумарната полезност, т.е. наблюдава се прираст на полезност с увеличаване обема на потребяваните блага. Например, една маса в даден дом е минимално необходима. Със закупуването на втора маса полезността, която тя предоставя се увеличава, а с трета маса полезността става още по-голяма. В същото време нарастването на общата полезност в резултат на увеличаването на даден продукт се подчинява на определена закономерност, проявяваща се в намаляване на общия ефект в резултат на насищане от използваните блага. Разкриването на тази закономерност изисква въвеждането на понятието “*пределна полезност*”.

Пределната полезност представлява нарастване на сумарния потребителски ефект от определено благо (стока, услуга), постигано за сметка на потреблението на всяка допълнителна единица от това благо. От позициите на теорията за полезността принципно важен е фактът, че с увеличаването на количествата на употребяваното благо всяка нова, допълнителна негова единица носи все по-малка и по-малка полезност от предшестващата.

Практическото значение на *закона за намаляващата пределна полезност* е в това, че той позволява да се прогнозира поведението на потребителите при избираните от тях количества стоки и структурата на закупуваните и потребявани блага.

Потребителите са подвластни на *принципа за максимизиране на полезността*. Същността на този принцип е в това, че потребителят в рамките на намиращите се в него финансови възможности предпочита такъв набор от блага, при който отношението на пределната полезност на всяка стока по отношение на цената или разходите за нейната покупка да са еднакви за различните блага. Принципът за максимизиране на полезността чрез изравняване на пределната полезност на единица разход най-ясно се проявява само в такива ситуации, когато паричните възможности на потребителя са достатъчни за закупуване на представителен набор от стоки.

Разпределяйки финансовите ресурси за закупуване на различни блага, от рационалния потребител се очаква, стремежът му да бъде да получава от всяко ново придобито благо еднакво удоволствие за единица разход. В бита потребителите така и постъпват, макар и в повечето случаи неосъзнато. Евтината стока с нисък потребителски ефект, осигуряваща минимално удоволствие, пресметнато върху единица количество, се купува от хората по-често и в по-големи количества, още повече, че това го позволява и по-ниската цена. Скъпата стока, с висок потребителски ефект на всяка единица, се придобива в по-малки количества. В крайна сметка резултатът е, че полезният ефект за единица разход по своето значение се оказва близък за всички стоки, влизаци в придобивания набор (комплект). А що се отнася до структурата на комплекта, то той зависи и от доходите на купувача.